

ЦРКВА — ВИЗИЈА ПРАВЕ ЉУБАВИ

Живко Миша Јакшић

(misha.jaksic@skr.org)

Sveriges kristna råd, SKR / Christian Council of Sweden

<https://www.skr.org/>

Документ *Црква — ка заједничкој визији* затекао је међухришћанску сарадњу Шведског Савета Хришћана — чији сам дугогодишњи сарадник — у обрађивачкој жетви његовог личног еклисиолошког документа *Вера, животи, јединство — О идентитету и задацима цркве у Шведској*.¹ У овом документу, седам разних црквених деноминација скицирају личне портрете својих еклисиолошких идентитета, те даље разматрају могућности и изазове на путу ка превазилажењу раздора међу Хришћанима.

Мада је овај рад националног међухришћанског савета Шведске јасно заснован на ранијим еклисиолошким достигнућима, пре свега екуменски путоказног документа *Крштење, Евхаристија и Свештенство*² — а и поред тога што је наш национални међухришћански савет будно пратио и настанак документа *Црква* — у датом контексту наше овдашње сарадње, моје лично реаговање је било поприлично равнодушно: „Још један документ који нам даје већ позната сазнања недостатака. Још један, у коме се поново познају шавови екуменски сакрпљеног покривача, који ће само привидно покрити срамоту раскола Хришћанства, нагост наше непомирности пред Христом, ког опет и опет разапињемо.“

¹ *Tro, liv, enhet — Om kyrkans identitet och uppgift i Sverige*, Sveriges kristna råds skriftserie nr.13 (Sundbyberg: Sveriges kristna råd, 2010).

² *Baptism, Eucharist and Ministry*, Faith and Order Paper No. 111 (Geneva: WCC, 1982).

Временом ми је постало јасно да — условљено временом и простором у којим живим — патим од, назовимо, екуменске, како кратковидости, тако и далековидости. Док црквена традиција којој припадам очито никако не може да фокусира циљ помирене разнобразности Хришћана, то је већина међухришћанског контекста, у ком живим и делујем, тај циљ већ достигла, и унела га у сам заједнички пут Хришћанства ка јединству. Док Православни своје католичанство огледају у исправности (да не кажем једноликости) вере и поретка, то Римокатолици исто сагледавају у универзалном јединству хришћанске многообразности под сувереним приматом Петринске катедре; а Лутерани, опет, и поједине друге цркве Реформације, католичанство виде у оном што је подељеном Хришћанству сами, чини се, недостижни циљ: т. ј. у јединству помирене многообразности. Њима је заједнички екуменски циљ, т. ј. потпуно јединство свих Хришћана и цркава, већ стварност и део идентитета.

Када наново сагледавам документ *Црква* — сада са личним екуменским сочивом, нешто изоштренијим временом и искуствима — те када увиђам колику празнину овај важан документ попуњава на многим местима широм васељене (управо као и изврсни превод на српски Златка Вујановића), намеће се кључно питање и реторични императив: Како доћи барем нешто ближе остварењу јединства Хришћана, за које се цркве учеснице рада комитета Светског Савета Црква, Вера и поредак, залажу својим многодеценијским напорима, а и молитвама, сагласним самој оној Господњој: „Да сви једно буду.“³ Из ове нове перспективе, мој горе поменути „екуменски сакрпљени покривач“ прима облик нераздељиве доламе распетог Христа, саткане из једног дела.⁴ Наша се срамота општег раскола и нагост непомирења свесно и смерно разоткривају и обнажују при визији помирења и могућег заједничког учешћа у Цркви једне Свете и нераздељиве Тројице, и у сверадости у васкрслом нам Господу Исусу Христу.

Горе поменуто раздељено тројство хришћанских црквених традиција сагласно је да је (такође горе поменуто) кључна молитва Господња, не само остварљива, већ и остварена — барем делимично. Мимоилажења настају при дефинисању и условљавању истог јединства. Послуживши се метафоричком упоредбом (црква-апостол)⁵ не-

³ Јн. 17, 21.

⁴ Јн. 19, 23.

⁵ Где је Петар Римокатоличка црква, Павле Лутеранско-евангеличка а Јован Православна. Слична идеја развијена је нешто раније код В. Соловјова, у *Три разговора*, односно у „Краткој повести о Антихристу“, објављеној у преводу на српски више пута, а први пут у *Теолошким ѿоїледима* бр. 1–2 за 1974. годину, у преводу Епископа Данила

кадашњег шведског лутеранског архиепископа, нобеловца (за мир) и великог поборника хришћанског јединства, Натана Седерблума (Nathan Söderblom, †1931), имам дојам да би Свети апостол Петар рекао: „Хришћанско јединство је, и те како, могуће у уједињењу многообразности под мојим универзално сувереним архипастирством.“ Свети апостол Павле би узвратио: „Хришћанско јединство многообразности већ постоји у слободи и међусобном прихваћању цркава, једна-друге, онакве какве јесу.“ Свети апостол и јеванђелист Јован би вероватно најдуже размислио, па би на крају закључио: „Јединство Хришћана постоји, изворно и ненарушено, у мојој цркви праве вере, и могуће је враћањем одлуталих у ту првобитну заједницу.“ Свети Богослов (Јован) би се вероватно веома двоумио по питању многообразности и њених облика и обима, т. ј. шта је из контекста одлуталих уопште и могуће унети при повратку у једину, праву и истиниту Цркву.

Застао бих пред овом, назовимо је, Православном „агонијом екуменизма“ (А. Шмеман).⁶ Уместо четири поглавља документа *Црква*, употребио бих четири кључне димензије Православне Цркве.⁷ Ове бих изазвао помоћу четири позната писца, из средина четири разних црквених д(ен)оминација. Узгред могу напоменути, да су дотични класични писци били од изузетног доприноса формирању мог личног хришћанског идентитета, те као такви заузимају место (про)светитеља у микро-еклисији мог бића.

Ортопраксија или правилна пракса

Шведски писац Астрид Линдгрен (Astrid Lindgren †2002) — Лутеранско-евангелички средина — у својим делима најчешће заузима дечију перспективу. Један од њених јунака, дечак Емил, неретко враголијом стиже до изузетно хуманих циљева, који га — бар док се њихов смисао не изрази — коштају затварања и тамницења у столарској радионици свог оца. Једног Божића, у одсуству својих родитеља, он угошћава најсиромашније и најубогије из оближњег сиротишта обилатом божићном трпезом, намењеној родбини, која је позвана на сутрашњи ручак. Емил закључује, да је родбина и онако дебела и гојазна, па би јело много боље дошло овим од глади изнуреним јадни-

Крстића и протођакона Радомира Ракића — види Владимир Соловјев, „Кратка повест о Антихристу“, *Теолошки погледи* VII, бр. 1–2 (1974): 126–143.

⁶ Alexander Schmemmann, *Church, World, Mission: Reflections on Orthodoxy in the West* (New York: SVPS, 1979).

⁷ Stanley Harakas, *Contemporary Moral Issues* (Minnesota: Light & Life Publishing Company, 1982).

цима. Племенита мисао спроведена у племенито дело, Емила кошта још једним боравком у заточеништву.

Изазов 1: Горко је искуство човечанства да се здања, мостови и поверења лако руше, но са великим трудом граде. Тако је и са расколима цркава, који су из замишљене привремености мутиралаи у културе перманентног одрицања и непомирности. Као да нам је потребно више дечијег духа и маште⁸; деца која обрुшене пешчане куле убрзо наново саграђују. Ако је смео Емил, зашто не смемо ми? Желио бих да моја црква — као први корак потпуног јединства Хришћана — с пасторалног снисхођења у својој евхаристији омогући учешће хришћанима других деноминација, који су брачни другови, деца, родитељи православних хришћана. Што скорије треба успоставити пуно јединство са сестринским дохалкидонским црквама.

***Ортокиномиа* или правилно заједништво**

Руски писац Фјодор Достојевски (†1881) — Православна средина — нас, у свом монументалном делу „Браћа Карамазови“, кроз духовног старца Зосиму, упознаје са извесним филантропичним лекаром, који би се за људе дао распети, но не би могао са другом особом провести два дана у истој просторији. „Што више волим човечанство“, вели он, „то све мање волим појединца“.

Изазов 2: При залагању за заједништво свих хришћана, истовремено са запрепашћењем сведочимо како православне сестринске цркве из организационих — да не кажемо империјалистичких и филетистичких — побуда прекидају међусобно општење; као по броју прва црква са по части првом. Или као четири сестринске цркве, које су одбиле учешће при толико година планираном и ишчекиваном Великом сабору на Криту 2016. Узалуд нам есхатолошка визија, ако чак занемарујемо своје најближе.⁹ Млада и нова поколења моје цркве имају озбиљан задатак у грађењу заједништва на основи католичанства, не етноцентризма и империјализма.

***Ортокристија* или правилно расуђивање**

Италијански писац Карло Лоренцини Колоди (Carlo Collodi †1890) — Римокатоличка средина — је у пустоловинама дрвеног лут-

⁸ Мт. 18, 3.

⁹ 1. Јн. 4, 20.

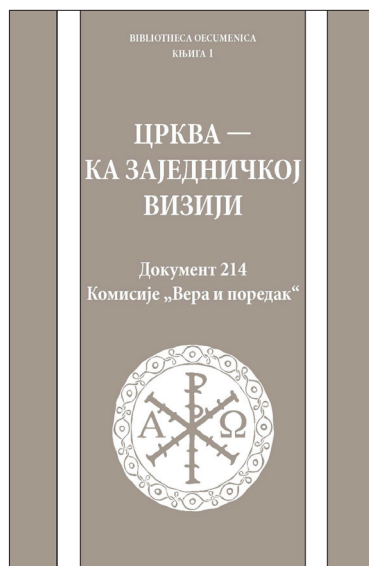
ка Пинокија написао врсту јеванђеља мог детињства. За време лишености већих и дубљих сусрета са духовним срединама, Колоди је многој деци мог детињства понудио изванредну рекапитулацију читавог јеванђеља: у очинској личности столара Ђепета, који Пинокија ствара из постојеће материје; у девствено-материнском лику Плаве виле; у лажи и сраму Пинокија, који попут блудног сина борави међу животињама, те се претвара у исте; у силаску у ад, боравком у утроби морске немани, и тамо поновним сусретом са оцем. Но пре свега Пинокио је јеванђеље животног пута иконе ка сличности. Јутро након ноћи када по-

стаје прави дечак, дивна је икона васкрсења и есхатона. Гледајући непомичног лутка, ослоњеног на столицу, своје старо биће, новотворина дечака у радости примећује: „Како ли сам био смешан док сам био лутак! А како сам сада задовољан што сам постао правим дечаком!“ Дар суштинског преображаја дрвеног лутка у право дете, пре свега је зачет у личном самопознању и ауторитету расуђивања слободе личности, не у нужности наметнутог моралног ауторитета.

Изазов 3: Желим да јерархија моје цркве озбиљно почне уважавати и опуномоћавати *лаикос*, верни народ, по питањима заједничке одговорности за цркву. Толико релевантних предмета и конструктивних предлога је достављено поменутом Великом сабору 2016 од стране академских богослова и верника, Православне као и других цркава, који уопште нису уважени или адресирани. Као репета су нам сервирани већ познати идеали, зачињени са жалосном и бесплодном поларизацијом цркве према савременом свету, секуларном друштву, науци, медијима. Стрепим да ће Пинокио овакве цркве тешко моћи остварити трансформацију дрвеног лутка у живо дете од меса и крви.

Ортодоксија или правилна вера/поклоњење

Ирско-енглески писац Џонатан Свифт (Jonathan Swift †1745) — Англиканска средина — са својим непревазиђеним сатирама, којима су неретка мета и својевремена црквена збивања, са лакоћом из датог

контекста осамнаестог века продире и у сличне стварности наше садашњице. На свом првом путовању Свифтов јунак Гуливер пада у заточеништво на острву Лилипут, настањеним сићушним људским бићима. Новонастали цин од лилипутанаца бива кориштен у рату против сталног ривала, исто тако сићушних бића суседног острва Блефуску. Са својом величином Гуливер лако преваже исход рата у корист лилипутанаца. Но оно што — како то неретко бива — највише чуди је сам разлог рата: Да ли се кувано јаје начиње са ужег или ширег краја истог? Да се још подсетимо: Истог Гуливера његова друга авантура води у земљу Бробдингаг, чији су житељи, обрнуто упоредо с њим, цинови. Ови не могу схватити да је сићушни Гуливер живо биће, и да има других светова осим њиховог.

Изазов 4: Јаје са уже или шире стране? Из или у две природе? Само из Оца, или из Оца и Сина? Две воље или једна? Суптилни теолошки ставови, чији најдубљи смисао ни њихови највећи поборници нису могли појмити; као што нису могли ни сагледати њихове миленијске трагичне последице по јединство Христових следбеника. Богословска наука, као и сусрети цркава, жеља за ближим упознавањем са културним, семантичким, филозофским па и политичким позадинама наизглед непомирљивих догматских ставова, доприносе њиховој компатибилности, већој усаглашености и прихватљивости. Циљ жељеног хришћанског јединства иде кроз умно и савесно уздизање из ситничарског духа лилипутанаца, као и кроз покајничко и метаноично превазилажење мегаломаније боробдингажана.

Завршна реч

Ортодоксија, Православље (као и остале три поменуте димензије) неприкосновен су еклисиолошки идентитет и бренд цркве правилне праксе, заједништва, расуђивања и слављења. Но од неопходног је значаја за њихову суштину, сагледавати их, тумачити и живити из перспективе љубави, *агапе*: као *агапо-праксија*, *агапо-кинонија*, *агапо-кризија* и *агапо-доксија*. Јер док ни правилна пракса, правилно заједништво, правилно расуђивање и правилно слављење нужно не морају бити из љубави, права љубав никада не може бити из нужности и неправилности.